

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Valdkonna arengukava/	-
Programmi nimi	Finantspoliitika programm
Programmi eesmärk	Ettevõtlus- ja finantskeskkond on konkurentsivõimeline ja usaldusväärne
Programmi periood	4 aastat (2023-2026)
Peavastutaja (ministeerium)	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Rahapesu Andmebüroo

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Programmi mõõdikud ja rahastamiskava	3
2. Hetkeolukorra analüüs	4
3. Olulised tegevused	9
4. Meetmed, programmi tegevused ja teenused	10
5. Programmi juhtimiskorraldus	15

Sissejuhatus

TULEMUSVALDKOND		TÕHUS RIIK			
Eesmärk: Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine					
Valitsuse toetamine (Riigikantselei)	Riigi rahandus (Rahandusministeerium)	Halduspoliitika (Rahandusministeerium)	Regionaalpoliitika (Rahandusministeerium)	Finantspoliitika (Rahandusministeerium)	Arhiivindus (Haridus- ja Teadusministeerium)
Eesmärk: Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine	Eesmärk: Riigi rahandus on kestlik ja majandustsükli tasakaalustav	Eesmärk: Riigihaldus on tõhusalt ja kvaliteetselt korraldatud ning riiklik statistika toetab läbipaistvate riigijuhtimise otsuste tegemist.	Eesmärk: Inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja meeldiv elukeskkond.	Eesmärk: Ettevõtlus- ja finantskeskkond on konkurentsivõimeline ja usaldusväärne	Eesmärk: Ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine

Joonis 1. Tulemusvaldkonna Tõhus riik programmid ja eesmärgid

Finantspoliitika programmiga panustatakse tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ eesmärgi „Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine“ saavutamisse. Programmi ülesanne on toetada majanduskäibe, sealhulgas finantsvahenduse, toimimist tarbijate, investorite ja kapitali kaasajate vahel.

Finantspoliitika programm panustab peamiselt riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ **majandus ja kliima** valdkonna vajalike muutuste saavutamisse läbi järgmist tegevuste:

1. Uute tehnoloogiate (nt kratid, isejuhtivad autod, droonid) ja ärimudelite (platvormi-, digi-, reaalamajandus) kasutuselevõtt ning TAd soodustava õigusraamistiku kujundamine;
2. Eesti kujundamine maailma üheks turvalise digimajanduse tõmbekeskuseks, kus on hea luua ja pakkuda maailmale digiteenuseid;
3. Pangandus- ja kapitalituru arendamine ja tugevdamine, sh rahapesu tõkestamise tõhustamine.

Poliitika eesmärk on saavutada (finants)tehingute tegemiseks keskkond, kus võimalikult laial avalikkusel oleks piisav usaldusväärne info majandustehingute kohta, usaldus finantsteenuste vastu ning neil oleks finantstodete kasutamisele mõistliku hinnaga ligipääs. Samuti ligipääs piiriülestele teenustele.

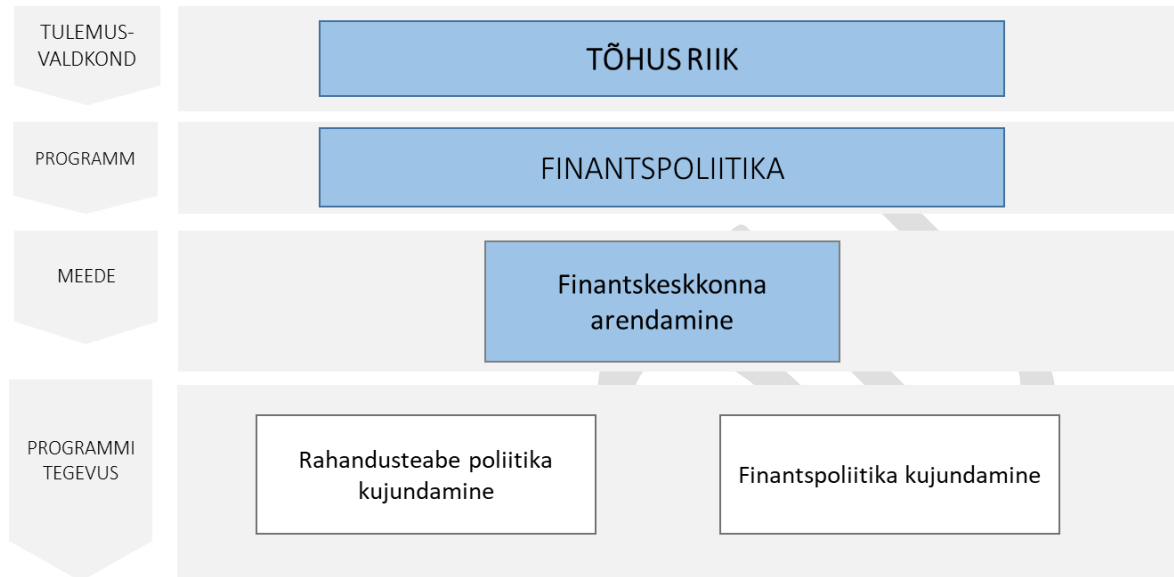
Regulatiivne ja järelevalveline raamistik ei välista samas pankadele ja teistele finantsvahendajatele ning investoritele riski võtmist ja sellega kaasneva võivad kahjusid. Pigem peab raamistik kindlustama adekvaatse majandusinfo edastamise ja finantsvahendajatel piisavate puhvrite olemasolu. Raamistiku kaudu tagatakse majanduse finantsvahendusvõime üle majandustsükli, välistatakse finantsüsteemi kasutamine kuritegelikel eesmärkidel ja panustatakse kestlikku arengusse.

Finantspoliitika valdkonna alla käib poliitika kujundamine, mis hõlmab analüüsi, nõustamist, õigusloomet ja koordineerimist järgmistes valdkondades:

- finantsjärelevalve ja finantsstabiilsus;
- finantskirjaoskuse edendamine;
- finantsteenuste, sealhulgas innovaatiliste teenuste ja kapitalituru, kestlik areng;
- finantssektorit kaasavad pensioni- ja teised sotsiaalkindlustuskeemid;

- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine;
- raamatupidamine ja audiitortegevus;
- hasartmängude korraldamine.

Pensionide ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas on Rahandusministeeriumi ülesandeks peamiselt fiskaalse mõju analüüs ja pikaajalised projektsioonid ning finantssektorit kaasavate skeemide regulatsioon.

Joonis 2. Finantspoliitika programmi struktuur

1. Programmi mõõdikud ja rahastamiskava

Finantspoliitika mõõdikud	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2026
					Sihttase		
Kapitalituru maht (börs, võlakirjad, ühisrahastus, riskikapitali- ja muud fondid ning III samba pensionifondid v.a. krediidiandjad, II samba pensionifondid ja kindlustus) SKP-sse, %, >	22,8	22,9	26,7	27 (hinnanguline sest EP ei ole vastavaid andmeid avaldanud)	27	27	28
Finants- ja kindlustustegevuse osatähtsus SKP lisandväärtuses, %, >	4,2	4,4	4,9	4,6	4,2	4,2	4,4
Eraisikute netofinantsvara (finantsvara – finantskohustused) suhe SKP-sse, %, >	10	12	18,1	27 (hinnanguline sest EP ei ole vastavaid andmeid avaldanud)	13	14	15

II samba fondide pikaajaline reaaltootlus (20 aasta libisev keskmine on võrdne või ületab 2%)	Ei (0,3)	Ei (0,7)	Ei (0,9)	Ei (1)	Jah	Jah	Jah
Baseli rahapesuvastase võitluse indeks (koht riikide edetabelis on esikümnes)	Jah (2.) (2,73)	Jah (1.) (2,68)	Jah (I koht, 2,36)	n/a	Jah	Jah	Jah
Aruandlus- ja auditeerimisstandardite kõrge kvaliteet (koht edetabelis on 30 või kõrgem) (The Global Competitiveness Report)	Jah (28)	Jah (27)	-	-	Jah	Jah	Jah

Programmi eelarve täitmine tegevuste lõikes, tuh eurot	2021 RE	2022 RE	Muutus	Muutus %	Eelarve			
					2023	2024	2025	2026
Finantspoliitika programm, finantskeskkonna arendamise meede	-5 332	-6 103	-771	14%	-7 429	-7 339	-7 344	-7 330
Tegevus: Finantspoliitika kujundamine	-5 166	-5 823	-657	13%	-1 031	-964	-965	-967
Tegevus: Rahandusteabe poliitika kujundamine	-166	-279	-113	68%	-6 398	-6 376	-6 379	-6 363

2. Hetkeolukorra analüüs

Areng hea või väga hea:

PANGANDUS JA MUU KREDIIDIVAHENDUS, MAKSETEENUSED

- **Pangandussektor** on jätkuvalt tihedalt integreeritud Põhjamaade finantsgruppidega, mis on suure tõenäosusega kaasa aidanud Eesti finantssüsteemi stabiilsusele.
- **Pangandussektor** on endiselt tugev ning olnud valmis Eesti ettevõtjaid ja majapidamisi nn koroonaajal toetama. Väljastatud laenude intressimäärad on viimastel aastatel püsinud stabiilsena või pigem langenud, kuid EUROBORI tõusust tulenevalt, on intressimäärad nüüd tõusmas. Keskmine eluasemelaenude intressimäär 2021. a lõpus oli 2%, juulis 2022.a 2,4%. Samas on pankade viivislaenude portfell vähenenud – üle 60 päeva viivises olevad reaalsektori laenud moodustasid 2022. a. juuli lõpu seisuga 0,24% laenuportfelist.
- **Eesti pankade rahastamisega seotud riskid** on vähenenud. Pankade rahastamisallikad on mitmekesistunud. Mitmed pangad on näiteks emiteerinud pandikirju. Pandikirjade emiteerimine võimaldab raha iseseisvalt kaasata ehk seetõttu ei ole vaja nii suures ulatuses enam emapankade rahastamisele toetuda. Samuti on hoiused kasvanud väga kiiresti. Näiteks residentidest kodumajapidamiste hoiuste jääk oli 2021. a lõpus 10,9 miljardit eurot ning 2022. a. juulis juba 11,2 miljardit eurot.
- **Finantsteenused**, sh makseteenused, on viimase aasta jooksul olnud valdavalt hästi kättesaadavad. Kaupade ja teenuste e-ostude käive on järjest suurenenud.

- Eestis tegutseb **kokku ca 100 krediidiandjat** (sh nii pangad kui mitte-pangad), kes tarbijatele laene väljastavad.

KAPITALITURG

- Aastate jooksul on eelkõige jaeinvestorite jaoks **investeerimistoodete** valikuvõimalused suurenenud. Tallinna Börsile on tulnud juurde mitmeid uusi emitente, samuti on kasvanud sinna investeerivate jaeinvestorite arv (2021. a. lõpuks oli füüsiliste isikute poolt avatud 165 000 väärtpaberikontot).
- Mitmed **investeerimisteenuste pakkujad** on alandanud ka tehingutasusid viimaste aastate jooksul.
- Raha kaasamine on kasvanud ka läbi mitmete alternatiivsete **rahastamisplatvormide** (nt alternatiivbörs, ühisrahastus).
- Ka **riskikapitali ja investeerimisfondide** sektor on kasvanud.

KINDLUSTUS JA KOGUMISPENSIONID

- Märkimisväärselt on viimastel aastatel suurenenud **III samba** liikmete arv – 2021. aasta lõpuks oli III sambas kokku 179 500 inimest, mis on 12 300 inimese võrra rohkem kui aasta varem.
- Keskmised **II samba** pensionifondide tasud on 2021. aasta seisuga langenud 0,58% juurde ja on hetkel veel langustrendis.
- Pensionireformi tuules on avatud pensionikogujate poolt ka üle 6000 pensioni **investeerimiskonto**, mille kaudu on juba investeeritud või investeerimisel ca 48 miljonit eurot.
- Kindlustussektoris on hästi toimiv ja klientidele mugav **kohtuväline lepitusmenetluse süsteem**.
- **Väärtpaberite**, sh ka pensioniosakute, registripidamise süsteem on toimunud tõrgeteta ning seda arendatakse järjepidevalt.

RAHAPESU TÕKESTAMINE

- 2021. aasta kevadel valmis **rahapesu ja terrorismi rahastamise riiklik riskihinnang (NRA)** ning 2021. aasta suvel kinnitas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valitsuskomisjon tegevuskava, et adresseerida riikliku riskihinnangu põhjal tuvastatud riske ja muid tegevusvajadusi.
- Paralleelselt riikliku riskihinnangu põhjal loodud tegevuskava täitmisega on Eesti 2022. aastal läbimas Euroopa Nõukogu juures asuva rahapesu ja terrorismi rahastamise hindamise ekspertkomisjoni **Moneyval poolset hindamist**, kus hindamisobjektiks on riigi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemide tulemuslikkus. Hindamise tulemused, sh ekspertkomisjoni poolsed soovitused riigile, ilmnevad 2022. lõpuks.
- Alates 1. jaanuarist 2021 alustas tegevust **Rahapesu Andmehüüdebüroo**, mis tegutseb eraldiseisva valitsusasutusena Rahandusministeeriumi valitsemisalas, tagades veelgi tõhusama koostöö nii poliitikakujundaja, kui valitsemisala kui rahandusvaldkonnaga tervikuna.
- **RABi ülesannete** tulemuslikumaks täitmiseks, sh strateegilise analüüsi võimekuse tõstmiseks ning kohustatud isikutest järelevalvesubjektide tegevuse kontrolli parendamiseks, on Vabariigi Valitsus suurendamas RABi finantseerimist, et tagada valdkonna personali ja infotehnoloogia jätkusuutlikkus.

ARVESTUSALA

- **Raamatupidamise ja audiitortegevuse valdkonnad** on toimunud viimastel aastatel stabiilselt ilma suuremate muutusteta. Arvestusvaldkonna üheks suuremaks väljakutseks saab lähiaastatel olema Euroopa Liidu vastavasisulise direktiivi ülevõtmise raames äriühingute kestlikkusaruandluse ja selle kontrollimehhanismide väljatöötamine.
- Alates 2017. aastast on **audiitorettevõtjate osakaal**, kes on läbinud kutsetegevuse kvaliteedikontrolli tulemusega „hea“ või „väga hea“ kasvanud 90%lt 95%ni 2021. aastal. Nende audiitorettevõtjate audiitorkontrolliga kaetakse 98% audiitorkontrolli kohustusega ettevõtete kogu müügitulust ja varadest.

FINANTSKIRJAOSKUS

- Pandeemia ja samuti muudatused kogumispensionite süsteemis tõstsid plahvatuslikult huvi **investeerimise ja rahatarkuse** vastu laiemalt. Võimalusi saada vastavat teavet ja koolitust on Eestis praegu paremad, kui kunagi varem. Eriti on märgata koolide suurenenud huvi rahatarkuse õpetamise vastu.

Vajab tähelepanu:

PANGANDUS JA MUU KREDIIDIVAHENDUS, MAKSETEENUSED

- 2021. lõpu seisuga on Eestis asutatud 9 pank ja 6 välisriigi panga filiaali, samas märkimisväärne turuosa on üksikute ja suuremate pankade käes. Muude mitte-pankadest krediidiantjate turuosa on suhteliselt väike. Seega on laenuturul **arenguruumi konkurentsiolekorra paranemiseks**.
- Finantskriiside juhtimise raamistik ei ole nõ. päris lõpuni valmis finantskriiside efektiivseks ennetamiseks ja lahendamiseks – kehtiv regulatsioon võib sisaldada **takistusi sobilike kriisilahendusmeetmete rakendamiseks** (näiteks Tagatisefondi hoiuste tagamise osafondis ei ole piisavalt vahendeid suuremate kriiside tarvis). EL Pangandusliidu projekti lõpuni viimine (mh ühtse hoiusekindlustuse süsteemi teke) peaks aga muutma ELi finantssüsteemi stabiilsemaks ja vähendama seeläbi riskide kandumist Eesti finantskeskkonnale ja majandusele tervikuna.
- Hetkel **ei pruugi infovahetus olla** eelkõige **välispartneritega kriisiolekorras kõige sujuvam**. Seega on Põhja- ja Baltimaade suunal võimalik finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimisealast koostööd rohkem tõhustada (ka muudes valdkondades peale panganduse, näiteks kindlustus ja rahapesu tõkestamine). Samuti tuleb muutunud julgeoleku olukorras pöörata täiendavat tähelepanu siseriiklikule valmisolekule kriiside lahendamiseks, sh selliste, mis puudutavad ka finantssektorit.
- **Kõik krediiditurul tegutsejad ei ole täna finantsjärelevalve all** – nt hoiu-laenuühistud ja inkassoteenust pakkuvad ettevõtted. Nende viimine finantsjärelevalve alla suurendaks hoiu-laenuühistute hoiustajate kindlustunnet ning oodatud muutus on ka inkassoturu korrastamine. Samuti ei väljasta kõik krediidiantjad täna laene piisavalt vastutustundlikult või puuduvad võimalused laene vastutustundlikult väljastada. Eelkõige positiivse krediidiregistri loomine võiks aidata seda probleemi lahendada.
- Nii füüsilistel isikutel kui ka väikeettevõtjatel **ei ole võimalik** panga-, investeerimis- ja muude finantsteenuste osutamisest tekkinud **vaidlusi efektiivselt lahendada ilma kohtusse pöördumata**. Lahenduseks saab olla efektiivse kohtuvälise vaidluste lahendamise süsteemi loomine.

KAPITALITURG

- Kuigi Tallinna börsile, sh alternatiivturule, tuli 2021. aastal mitmeid uusi emitente, siis on **kogu kapitaliturg** võrreldes pangandussektoriga jätkuvalt **suhteliselt väike**. Kuigi kapitaliturg on viimaste aastatega kasvanud, on selle areng siiski vähene või ebaühtlane.
- **Konkurents investeerimisteenuste** sektorite või teenuste lõikes on kohati **vähene** ning teenuste pakkujatele on seatud üleliigseid nõudeid turule sisenemiseks või seal tegutsemiseks. See vähendab elanikkonna võimalusi valida endale mõistlike kuludega kõige sobivam teenusepakkuja.
- Ka **investeerimisteenuste tarbimine** on Euroopa keskmisega võrreldes **madal**, kuid majanduse konvergentsi ja sisetulekute edasise tõusu kontekstis viitab samas teenuste pakkimise kasvu potentsiaalile.
- Väljakutseks on seni **reguleerimata alade (ühisrahastus ja krüptovarad)** toomine finantsjärelevalve alla kooskõlas Euroopa Liidu vastavate regulatsioonidega, et tagada piisaval tasemel investorite kaitse. Ühisrahastuses on värskest vastav samm tehtud, kuid krüptovara teenuse osutajate, sh virtuaalvääringu pakkujate puhul ootab see veel ees.
- Väljakutseks on muuta aktsiate, võlakirjade ja muude **väärtpaberite registreerimise süsteem senisest paindlikumaks** (emitentide jaoks mugavaks) ja eraldi reguleerida krüptovarde registreerimist, mis muu hulgas arvestaks ka tänaseid uuenduslikke tehnoloogilisi võimalusi (näiteks registripidamine ploki ahela baasil).

KINDLUSTUS JA KOGUMISPENSIONID

- **Fondide pikaajaline reaaltõotlus** on küll kasvavas trendis, kuid seni siiski **loodetust madalam** (1%) - ka siin eeldame paremaid tulemusi nii investeerimisreeglite lõdvendamise kui ka tasude langetamise mõjul.
- 2022. aasta suveks on **II samba fondide maht vähenenud 4,3 miljardi euroni**. Peapõhjus oli pensionireformiga lisandunud võimalus võtta II sambast raha välja enne pensioniea saabumist, mida paljud kasutasid. Tööeas (18-60) olevate inimeste liitumismäär II sambaga on 66%. Väljakutseks on eesmärk, et see ei langeks oluliselt ja inimesed jätkaksid II sambasse investeerimist.
- Nii **elukindlustuses** tervikuna kui ka **spetsiifiliselt II samba väljamaksetes** teeb muret **napp konkurents** - senisest kolmest pakkujast jäi 2021. aasta lõpuks pensionilepingute turul aktiivselt tegutsema üks pakkuja. Koostoimes madalate intresside keskkonnaga ei soosi see pikaajalistest kindlustustoodetest huvitatud klientide jaoks parimaid valikuid.
- Kuigi viimase aasta hüpe III sambaga liitunutes on märkimisväärne, siis hõlmatute arv võiks kasvada stabiilselt ka tulevikus. III sambaga liitumisest üksi ei piisa - kapitali kogumiseks tuleb teha ka regulaarselt sisse makseid. Seega on väljakutseks, **kuidas aktiveerida III sambaga liitunud inimesi regulaarselt panustama**.

RAHAPESU TÕKESTAMINE

- 2021–2022 toimuva **Moneyvali hindamisviisi** ettevalmistamiseks on vastavasisulise tegevuskava põhjal tehtud märkimisväärseid jõupingutusi, ent riikliku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tervikraamistiku piisava tulemuslikkusega toimimine jääb meie peamiseks väljakutseks, sealhulgas:

- **strateegilise analüüsi ja seire võimekuse** loomine, mis suudab muu hulgas piisavalt arvestada nii olemuslikest, ajaloolistest kui ka geograafilistest faktoritest tulenevate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidega.
 - piisava operatiivsusega **riskidele reageerimise võimekuse** edasiarendamine nii, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise järelevalve- ja uurimisressurs kohandub õigeaegselt ja adekvaatselt avaldunud riskidele.
 - **rahapesu ja terrorismi rahastajate süüdimõistmine** ning sellega seotud varade konfiskeerimine.
- **Moneyvali hindamisvisiidi** tulemusel 2022. aasta lõpus avaldatav **koondhinnang** meie rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi tulemuslikkusele ning seonduvad soovitusel, moodustavad suurepärase aluse, et vaadata üle meie rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise strateegia ning nii koostöökorraldus kui tööriistad selle strateegia elluviimiseks, sh riskipõhine lähenemine ja selle vahetu elluviimine.
 - **Rahapesu tõkestamise süsteem** peab tasakaalukalt ent tulemuslikult suutma kohanduda ka Eesti uuskuvandist (digikuvand, e-residentsus jmt) ja prioriteetidest tulenevate uute võimalike rahapesualaste väljakutsetega, sh virtuaalvääringu teenusepakkujate sektorisse koondunud riskidega.
 - **Rahapesu ja terrorismi** rahastamise tõkestamise **infotehnoloogiliste arenduste** seisukohast on oluline tegelike kasusaajate andmekogu edasiarendamine tagamaks nii selle vastavus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise direktiivi nõuetele, kui ka tõhus ja tulemuslik siseriiklik toimimine.

ARVESTUSALA

- Arvestusala valdkonna põhiküsimusteks jääb **riigiülese usaldusväärse arvestusalase info taseme hoidmine ja tõstmine**, mis on oluline riigi finants- ja investeerimiskeskonna konkurentsivõime hindamisel, seda nii riigisisese ettevõtluskliima kui ka rahvusvaheliste investeringute ligimeelitamise seisukohast. Majandusaasta aruannete esitamise operatiivsus, tähtaegsus ja kvaliteet peavad paranema, see on hetkel väljakutseks.
- **Siseauditeerimise funktsiooni** rakendamisel avalikus sektoris, eelkõige täidesaatva riigivõimu asutustes, vajavad tähelepanu kehtiva seadusandluse nõuete järgimisel ilmnunud vajakud - mitme ministeeriumi siseauditi üksusel on jäänud nõutava sagedusega tegemata kohustuslik väline kvaliteedihindamine. Kvaliteetne siseaudit aitab kaasa tõhusale riskijuhtimisele ning toetab otsuste tegemist ja nende tulemuslikkuse jälgimist.
- **Usaldusväärse arvestusalase info loomisega** samaaegselt on oluline püüdlamine tõhusamate innovaatiliste lahenduste poole selle info vahetel tootmisel, seda nii aruandluse operatiivsuse kui kulutõhususe tõstmise eesmärkidel, näiteks reaalamajanduse kontseptsioonist lähtudes ühtse taksonoomia alusel kogu aruandluse esitamine riigile masinloetavalt.
- Eraldi küsimuseks jääb usaldusväärse arvestusalase info tootmisega seotud elukutsete **kutsealase tegevuse kvaliteedi tõstmine**, seda nii läbi täiendavate kutsete reguleerimise kui nõuetele mittevastava kutsetegevuse välistamise kui ka kutsetegevuse üldise kvaliteedi tõstmise kaudu.
- Olulise arenguhüppe teeb Euroopa Liidu vastavasisulise uue eelnõu valguses **äriühingute kestlikkusaruandlus** (esmajoonel puudutab suuremaid ettevõtteid), mille ühtlasem, ühetaolisem ja laiapõhjalisem kasutuselevõtt nõuab eraldi jõupingutusi nii antud infot kaasavate infotehnoloogiliste süsteemide väljaarendamisel (ettevõtjaportaali vm) kui ühiskonna vastavasisulise üldise teadlikkuse tõstmisel.

- Paralleelselt arvestusala tõhusa ja tulemusliku toimimisega on riigi üldise sisekontrolliraamistiku eesmärgipärase toimimise tagamiseks oluline kohase **siseauditeerimise funktsiooni tagamine**. Seda nii siseaudiitorite atesteerimise või tunnustamise, nende kutsestandardi olemasolu kui selle järgimise järelevalve seisukohast. Vajalik on kutseeksami edasiarendamine, tagamaks võimalus kõigi kutsetasemetel piisavaks juurdekasvuks ning seaduse tõhusam rakendamine siseauditi funktsiooni täitmise ja selle väljundite osas.
- Vandeaudiitorite kutseala toimimise seisukohast on oluline kutsest sõltumatu, piisava **järelevalvevõimekuse** ja **-ulatusega järelevalve** olemasolu selleks, et tagada kvaliteetne kutsetegevuse standarditele ning kutsetegevuse eetikanõuetele vastav kutsetegevus. Lisaks eelnevaga seotud probleemidele finantsaruandluse kontrollimise vaatenurgast, nõuab samaaegselt tähelepanu ka **kestlikusaruandluse kontrollifunktsioonide väljatöötamine**.
- Tähelepanu vajab ka **auditoritegevuse registri** nõutaval tasemel hoidmine ja edasiarendamine, kuivõrd tänane lahendus ei taga ei tänapäevanõuetele vastava registri olemasolu ega selle teenindamist.

FINANTSKIRJAOSKUS

- Kuigi huvi säästmise ja investeerimise vastu on viimaste aastatega jõudsalt kasvanud, siis suur osa elanikkonnast ei säästa piisavalt, rääkimata investeerimisest. Väidetavalt on vastavad teadmised siiski enamikel olemas ja rahatarkuse edendamisel Eestis on suurimaks väljakutseks, **kuidas headest teadmistest saaks muutus inimeste hoiakutes ja käitumises**. Teisalt on huvi investeerimise vastu suurendanud finantspettuste levimist, mistõttu tuleb teha ka piisavat hoiatus- ja selgitustööd.

3. Olulised tegevused

- Rahapesu ja terrorismi rahastamise alase riigisisese riskihinnangu põhjal **loodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tegevuskava** elluviimine ning Moneyval'i hindamisel tuvastatud puuduste kõrvaldamine. Rahapesu Andmebüroo võimekuse suurendamine rahandusministeeriumi haldusalas, sh strateegilise seire ja analüüsi võimekuse väljaarendamine ja seda toetava õigusraamistiku loomine, digiteadlikemate lahenduste kasutuselevõtmine ning järelevalve ja finantssanktsioonide kohaldamise seire tugevdamine.
- EL Pangandusliidu projekti tulemusena ühtse EL finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimise alase raamistiku lõpuni viimistlemine (sh võimaluse korral üleeuroopalise hoiusekindlustuse skeemi loomine), et tagada eelkõige **suurem hoiustajate kaitse**.
- EL Kapitaliturgude Liidu initsiatiivi raames erinevate meetmete väljatöötamine, et **soodustada kohaliku kapitalituru arengut** kui ka piiriülest kapitali kaasamist, samuti rohelisi investeringuid (sh seni reguleerimata valdkondades, eelkõige ühisrahastus ja krüptovarad, suurema investorikaitse taseme saavutamine).
- Eesti elanikkonna **rahatarkuse edendamine** ja vastustundliku laenamise põhimõtte parem rakendamine. Eesmärgiks on tagada avaliku-, era- ja kolmanda sektori tihedas koostöös rahatarkuse kättesaadavus nii lastele kui ka täiskasvanutele. Samuti leida kaasaegseid võimalusi, kuidas motiveerida inimesi neid teadmisi praktikas kasutama ning vajadusel ka nõu ja abi küsima. Lisaks võimaldada eraisikute kohta kõikide finantskohustustega seotud info kättesaadavust, et vähendada inimeste sattumist võlgadesse.
- Koostöös partneritega Euroopa Liidu kestliku rahastamise initsiatiivi raames **ettevõtete kestlikusaruandluse** ja selle kontrollimise süsteemide loomine ja juurutamine.

4. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Tegevuste kirjelduses kasutatud sümbolite tähendused: Väljakutsed; Uuringud ja analüüsid;
 Projektilaadsed tegevused; IT-arendused; Koolitused; Pidevad tegevused;
 Seadusemuudatus

Meede 1. Finantskeskkonna arendamine	
Tegevus 1.1. Finantspoliitika kujundamine	
Eesmärk:	Tasakaalupunkt avaliku huvi ja ettevõtjate ärihuvi vahel, läbipaistvus ja finantsstabiilsus.

Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2026
					Sihttase		
Finantsteenuste pakujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina tegutsejate pakujate arv, >	185	174	180	üle 200	210	210	
Finantskriisi või finantsüsteemi tõrgete esinemise korral riigile tekkiva erakorralise kulu suurus	0	0	0	0	0	0	0
Tähtaegselt üle võtmata EL õigusaktide arv	0	0	1	4	0	0	0
II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe läheneb 0,4%, %	1,01	0,61	0,59	0,58	0,55	0,54	0,51
III sambas hõlmatud inimeste arv	97000	94 000	167200	179500	185 000	190 000	195 000
Hasartmängusõltuvuse määr (%) : tõenäoline patoloogiline mängija, <	-	2	-	1	-	1	-
Hasartmängusõltuvuse määr (%) : mõningate probleemidega mängija, <	-	4	-	9	-	4	-
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: hoiakud	-	-	7	-	-	-	-
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: käitumine	-	-	13	-	-	-	-
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: teadmised	-	-	4	-	-	-	-

Tegevused ja tulemus:

Finantssektori stabiilsuse tagamisele ja läbipaistvusele suunatud tegevused.

Tegevuste tulemina peaks suurenema Eesti finantsüsteemi stabiilsus. Kui Eesti finantsüsteemis esinebki häireid või mõni finantsasutus satub raskustesse, siis on eesmärgiks sellises olukorras võimaliku kahju minimeerimine ühiskonna seisukohalt ning sujuva koostöö tagamine asjaomaste institutsioonide vahel Eestis ja välismaal. Samuti on vaja eesmärkide saavutamiseks võtta vastava valdkonna EL õigusaktid üle õigeaegselt.

 EL Pangandusliidu projekti tulemusena finantsjärelevalve- ja kriisijuhtimise alase raamistiku täiustamine (Euroopa Keskpanga juures oleva ühtse pangandusjärelevalve ja ühtse EL kriisilahendussüsteemi tõhus toimimine, sealhulgas ühtse kriisilahendusefondi piisava rahastamise tagamine). Hoiuste tagamise ja muude tagatisskeemide toimimise tõhustamine, sealhulgas nende finantseerimismudelite ühtlustamine liikmesriikides ja võimaliku EL ülese hoiuste tagamise

süsteemi/skeemi loomine. Pankade juhtimise nõuete ning kapitali- ja maksevõimelisuse nõuete uuendamine ja rakendamine, sh ka COVID 19 kriisist tulenevate negatiivsete mõjude arvestamine ja nende võimalik minimeerimine. Ühistulise panganduse revisjoni läbiviimine (2023–2025).

• **Koostöövõrgustiku tõhustamine** ja täiendamine Põhja-Balti regioonis (euroala väliste Põhjala riikide integreerimine pangandusliiduga), finantskriisiharjutuste abil koostöövõrgustiku toimimise testimine (2023–2025).

• Finantsjärelvalve subjektide süütegudega (sealhulgas väärttegudega) seotud **karistusvõimaluste** muutmine tõhusamaks (eelkõige karistusmäärade suurendamine) (2024).

• **Regulatiivse keskkonna loomine**, mis soodustab finantsteenuste pakkumist kestlikult (vastavalt environmental, social, governance kriteeriumitele) (2023–2025).

Finantssektoris konkurentsiolukorra suurendamisele suunatud ja uute finantsteenuste arengut soodustavad tegevused.

Alljärgnevate tegevuste tulemina peaks suurenema finantsteenuste pakujate ehk Eestis tegevusloa saanud või läbi filiaali teenust osutavate finantsteenuste pakujate arv. Samuti on vaja eesmärgi saavutamiseks võtta vastava valdkonna EL õigusaktid üle õigeaegselt.

• **EL Kapitaliturgude Liidu** initsiatiivi raames erinevate meetmete väljatöötamine ja nende rakendamine, sh väärtpaberituru- ja investeerimisfondide alase õiguse muutmine, et soodustada piiriülest kapitali kaasamist (2024–2025).

• **Fintech ettevõtete** arengut eesmärgistava strateegia loomine koostöös partneritega. Strateegia elluviimiseks vajalike tegevuskavade ja struktuuride loomine (2023–2024)

• **Aktsiate, võlakirjade ja muude väärtpaberite registripidamise** ning nende väärtpaberitega seotud arvelduste toimimise valdkonna täiendav analüüs, kas seni kehtinud registrikorraldust oleks vaja muuta (2023).

• Finantssektori konkurentsi tõstmisele suunatud tegevused ja eelduste **loomine uute finantsteenuste arenguks**, samas ka piisava investorikaitse taseme ja võrdse kohtlemise tagamine, sh krüptovarade ja ühisrahastuse regulatsiooni väljatöötamine, võttes arvesse ka maksekeskkonna arengut ja uute makselahenduste teket.

• **Täiendav õigus- ja maksukeskkonna analüüs** eesmärgiga kaardistada finantsteenuste pakkumist takistavad ja soodustavad tegurid (2022–2024).

• **Teostada uuring:** „Eesti majapidamisi mõjutavate kindlustusteenustega maandatavate kliimarisikide kindlustuskaetuse analüüsimine“ (2025).

Otseselt finantsteenuste tarbijate ja investorite kaitse suurendamisele suunatud tegevused.

Finantskirjaoskuse süsteemne ja koordineeritud edendamine, samuti regulatiivsed initsiatiivid peaks kaasa tooma Eesti elanike parema toimetuleku oma rahaasjades.

• **Finantskirjaoskuse edendamise strateegia** 2021–2030 rakendamine. Aastatel 2022-2024 on fookus eelkõige haridussüsteemi puudutavatel tegevustel, nagu rahatarkuse õpetajate mentorprogrammi juhtimine, elektroonilise õppematerjali süstematiseerimine ja kättesaadavaks tegemine, eelkooliealistele õppematerjali loomine, rahatarkuse valdkonnas teadustööde kirjutamise motiveerimine jpm.

Viia lõpuni **uuring**: „Rahatarkuse õpiväljundid vanuseastmete kaupa ehk mida peab teadma 3. klassi lõpetanud laps? Aga 12. klassi lõpetanu?“ (2023-2024).

Teostada **uuring**: „Finantskirjaoskuse uuring täiskasvanute seas“ (2023).

Teostada **uuring**: „Tarbimissõltuvuse mõjud ja seosed rahatarkusega“ (2024-2025).

• **Krediidiandjate ja -vahendajate regulatsiooni** täiendamine 2022. aastal läbiviidud krediidituru uuringu baasil ja krediidihaldusfirmade (inkassofirmade) reguleerimine, et tagada vastutustundliku laenamise printsiibi tõhusam rakendamine. Eelduste loomine eraisikute krediidi- ja muude finantskohustuste jagamist puudutava süsteemi tekkeks (nn positiivse krediidiregister) (2023–2025).

Finantsteenustega seotud vaidluste lahendamise **kohtuvälise süsteemi (nn finantsombudsmani)** juurutamiseks vajaliku õigusraamistiku loomine ning selle rakendamine (2023–2024).

Investeeringukontode süsteemi senise toimimise analüüsimine koos võimalike muudatuste konsulteerimine väljatöötamiskavatsuses ning vajadusel edasist arengut toetavate ettepanekute tegemine (2023-2024).

Finantssektorit kaasavate sotsiaalkindlustus-skeemide arendamine

• **Kohustusliku kogumispensioni** regulatiivse raamistiku arendamine eesmärgiga tagada efektiivne süsteem nii pensioni kogumise kui ka väljamaksete faasis (kokkuvõttes kõrgem fondide tootlus ja suurem pension) (2023–2024).

Pensionisüsteemi (kõik kolm sammast) finantsilise ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse ning kohustusliku kogumispensioni vabatahtlikuks muutmise mõjude analüüsimine koostöös Sotsiaalministeeriumiga ning vastava ülevaate ja võimalike ettepanekute esitamine valitsusele (2023).

Teostada **uuring**: „Kuidas jätkuks raha pensionipõlve lõpuni?“ (2025).

Pensionide prognoosimiseks vajaliku **tööriista (pensionimudeli)** kaasajastamine koostöös ülikoolidega (2023-2024).

• Sotsiaalkindlustusameti baasil **pensioni kompetentsikeskuse** loomisel kogumispensioneid puudutava sisendi andmine Sotsiaalministeeriumile. Idee on luua inimestele võimalus oma personaalset pensioniinformatsiooni näha üle kolme pensionisamba, erinevaid kalkulaatoreid kasutades teha oma isiklike pensioniplaane ning saada vajadusel nõustamist neutraalsest kanalist (2023-2025).

• Liikluskindlustuse regulatsiooni täiendamine vastavalt EL üleselt kokkulepitule (2023-2024)

Hasartmängupoliitika kujundamine

! **Hasartmänguseaduse** muutmisvajaduse väljaselgitamine (VTK) (2022–2024).

! **VTK ja uuringu** tulemustest sõltuvalt hasartmänguregulatsiooni täiendamine, mis tagab meetmed mängijate kaitseks, vähendab hasartmängude negatiivseid tagajärgi ja nende mõju ühiskonnale. Regulatsiooniga vastutustundliku mängimise algatuste toetamine ja poliitikate kujundamine, mis on suunatud probleemide suhtes teadlikkuse tõstmisele ja sõltlastele õigeaegse abi võimaldamisele. Hasartmängude korraldamise kui ettevõtluse piiramine niivõrd, kuivõrd see on vajalik hasartmängusõltuvuse ennetamiseks ja selle mõju vähendamiseks. Tähtis on ka avalikkuse ja hasartmängukorraldajate koolitamine (2022–2024).

! **Uuringutulemustest** ja regulatsioonitäiendustest sõltuvalt avalikkuse ja hasartmängukorraldajate **koolitamise** korraldamine (2022–2024).

Meede 1. Finantskeskkonna arendamine

Tegevus 1.2. Rahandusteabe poliitika kujundamine

Eesmärk: Arvestusalane rahandusteave Eestis on läbipaistev ja usaldusväärne ning Eesti rahandussüsteemi kasutamine kuritegevuseks on tõkestatud.

Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2026
					Sihttase		
Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), oluliste märkusteta	Hinnangud oluliste märkusteta	Eesti saavutas kõikide MONEYVALi märkuste osas piisava tulemuse ja vabastati edasisest raporteerimisest (IV vooru Exit)	Hinnangud oluliste märkusteta	andmed laekuvad hiljem	Oluliste märkusteta	Oluliste märkusteta	Oluliste märkusteta
Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitatavatest, %, <	4,82	4,36	-	andmed laekuvad hiljem	10	10	10
Rahvamajanduse koguvarade ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud varade suhe, %, ≥	87	88	-	andmed laekuvad hiljem	80	80	80
Rahvamajanduse kogu töötajate arvu ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud töötajate arvu suhe, %, ≥	61	60	-	andmed laekuvad hiljem	60	60	60
Järelevalveliste toimingutega aastas hõlmatavate kutseühenduse liikmete osatähtsus, %, ≥	23,1	24,2	23,8	25,8	17	17	17

Tegevused ja tulemus:

Tegevuse eesmärk on arvestusala (sealhulgas raamatupidamine ja audiitortegevus) õigusliku keskkonna kujundamine viisil, milles arvestusala seadusandlus ja aruandlusraamistik toetavad ettevõtluskeskkonna nii riigisest kui ka rahvusvahelist konkurentsivõimet suurema läbipaistvuse ja usaldusväärusega ning seonduva halduskoormuse vähendamist tõhusamate lahenduste kaudu.

Audiitortegevuse korraldamisel on eesmärgiks vandeaudiitorite ja audiitorühingute ning siseaudiitorite üle järelevalve teostamine ning kvaliteetse kutsetegevuse tagamine vastavalt avalikule huvile.

Arvestusvaldkonna regulatiivse raamistiku loomine

Sõltuvalt riigisestest vajadustest ja rahvusvahelistest arengutest **arvestusalase (raamatupidamine ja audiitortegevus) regulatsiooni** edasi arendamine, sh nn riigipõhise maksuaruandluse direktiivi ning äriühingute kestlikkusaruandluse direktiivi ülevõtmine.

Majandusaasta aruannete esitamisega hilinemise ja mitteesitamise põhjuste uuringu tulemusel tuvastatud vajalike jätkutegevuste elluviimine.

Regulatsioonitäiendustest sõltuvalt arvestusalaste **koolituste** korraldamine.

Raamatupidamise Toimkonna teenindamise tagamine.

Audiitortegevuse korraldamine

Haldusjärelevalve Audiitorkogu üle.

Audiitortegevuse registri pidamise korraldamine.

Siseaudiitorite üle **järelevalve** korraldamine.

Siseaudiitorite **kutsetegevuse** korraldamise koordineerimine täidesaatva riigivõimu asutustes.

- AuDS §185'' kohase seaduse 8. peatükis sätestatud avalik-õigusliku Audiitorkogu ja 9. peatükis sätestatud avalikes huvides teostatava järelevalve alase regulatsiooni rakendamise otstarbekuse ja eesmärgipärasuse analüüsi lõpuleviimine.
- AudS-i muutmise VTK koostamine, sh AuDS § 185'' kohase analüüsi tulemuste põhjal vandeaudiitorite järelevalvelahenduse ning siseaudiitorite regulatsiooni kaasajastamine.

Rahapesu tõkestamine

Moneyval'i rahapesu tõkestamisealase viienda hindamise läbimine.

Moneyval'i rahapesu tõkestamisealase viienda hindamise tulemusel tehtud soovitude elluviimine.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise alase siseriikliku riskihinnangu tulemusel väljatöötatud tegevuskava elluviimine, sh siseriikliku riskihinnangu läbiviimise meetodika edasiarendamine.

Rahapesu andmebüroo (RAB) tulemusliku toimimise tagamine rahapesu tõkestamisel.

Rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud tegevuste ja riskide paremaks mõistmiseks ja adresseerimiseks, strateegilise seire ja analüüsi võimekuse väljaarendamine RABis.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase õiguskeskkonna kujundamine ja selle rakendamine. EL viienda rahapesu tõkestamise direktiivi ülevõtmine. 2021. aastal väljatulnud nn rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusosalast paketti (3 määruse ning rahapesu tõkestamise VI direktiivi eelnõud) menetlemine ja ülevõtmine.

EL neljanda **rahapesu tõkestamise direktiivi** ülevõtmise tulemuslikkuse hindamise läbimine.

Tähelepanu pööramine seonduvatele **digiarengutele ja e-residentsuse** arengutele ning võimalikule mitteresidentide arvu ja osatähtsuse kasvule meie majandusruumis. Samuti tähelepanu pööramine

rahapesutõrjealaste registrite sh tegelike kasusaajate registri, majandustegevuse registri, pangakontode registri ja riikliku taustaga isikute registri käivitamisele ja täiustamisele.

5. Programmi juhtimiskorraldus

Finantspoliitika programmi eesmärgi täitmise eest vastutab Rahandusministeerium, kelle roll on peamiselt koordineerimine ja suunamine, seda nii finants- kui ka arvestuspoliitika kujundamise valdkonnas.

Finantspoliitika programmi juhib finants- ja maksupoliitika asekanstler. Programmijahi ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine.

Peamisteks partneriteks finantsteenuste valdkonnas on Finantsinspeksioon, Eesti Pank, finantsturu osalisi ühendavad erialaliidud, väärtpaberite registri ja pensioniregistri pidajad ning Tagatisfond. Piiriülest koostööd tehakse teiste riikide vastava valdkonna ministriumidega. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise suunal on Rahandusministeeriumi peamisteks partneriteks Rahapesu Andmehüroo ja Finantsinspeksioon, Siseministeerium, Justiitsministeerium ning Prokuratuur. Raamatupidamise ja audiitortevgevuse valdkonnas on oluline koostöö Audiitorkogu ja Raamatupidamise Toimkonnaga, samuti Eesti Siseaudiitorite Ühingu ja Eesti Raamatupidajate Koguga. Sotsiaalkindlustuse valdkonna poliitika kujundamise põhiline koostööpartner on Sotsiaalministeerium, ettevõtluse valdkonnas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Justiitsministeerium ning finantskirjaoskuse edendamise valdkonnas teiste seas Haridus- ja Teadusministeerium.

Kõikide nimetatud valdkondade arengu jaoks on väga tähtsad tihedad sidemed Euroopa Komisjoni ja Nõukogu ning OECD vastavate komiteede ja töögruppidega, sest oluline osa programmi keskkonda mõjutavaid regulatiivseid otsuseid tehakse ühiselt Euroopa Liidu ühisturu kontekstis.

Programmi tulemuste seire toimub vastavalt määrusele „Riigi eelarvestrateegia ja ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise kord“. Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks valdkonna tulemusaruandesse.